

Caſſi Plinii ſecundi naturalis hiſtorie.

Vel furendū.
Remediuſ p
dentibus ſta
biliendis.

Halic. radix
aſpidibus in
feſta.

Mira attra
ctylidis virt⁹

Perſoluta vi
ro ſubdita ve
nerē arcens.

Mna nſi mi
nam dicunt.

res ſimpliciter dorycnion appellauere. Ab eo qđ cuspides in prelijs tingerēt illo paſſim naſcēte: qui partius ſpectauerāt: maniton cognominare qui neq̃ter occultabāt erythron: aut neurita: vt nōnulli perillone cauendum equidem cauſa curioſius dicendū. Quin & alterum genus quod halicaccabon vocant: ſoporiferum eſt: atq; etiaſ opio velocius ad mortem: ab alijs morion: ab alijs moly appella- tum. Laudatum vero a loco ad fruendum & thymaristo. Quidam etiaſ carmine minore obliuione inducentes. Quippe preſentaneum remedium ad dentium mobiles firmandos ſi coluerentur. Halicaccabo vni exceptionem addidere ne diutius id fieret. Delirationem enim gigni eo. Nec demon- ſtranda remedia: quoq; medicina maioris mali periculum afferat Commendatur em̃ cibus tertium: licet præferatur hortenſis ſaporibus. Et nihil ſit corporis malorū cui non ſalutare ſit ſtrychnos. Xe- nocrates prædicet. Non tñ auxilia eorum tanti ſunt: vt vel profutura non de ijs commemorare nefas putem. Præſertim tanta copia innoxiorum medicaminum. Halicaccabi radicem bibūt qui ſunt va- ticinandi callentes q̃ fuere ad confirmandas ſuperſtitiones aſpici ſe volūt. Remedio eſt (id enim li- bentius rettulerim) aqua copioſa mulſa calida potui data. Nec illud præteribo aſpidum naturæ ha- licaccabum in tantum aduerſam: vt radice eius propius admota ſoporetur: illas ſopore enecans vis earum. Ergo trita ex oleo: percuſſus auxiliatur.

De corcoro.

CA. XXXII.



Orcorum alexandrini cibi hæba eſt conuolutis ſolijs ad ſimilitudinem mori. Præcordijs (vt ferunt) vtilis alopetiſq; & lentigini. Boum quoq; ſcabiem celerrime ſanari ea inuenio apud Nicandrum quidē & ſerpentium morſus ante q̃ floreat. Nec de cnico ſiue attraçtyle lide verbosius diſputetur Aegyptia hæba eſt: & magnuſ contra venenata animalia præ- bet auxilium. Item aduerſus fungos. Conſtat a ſcorpione percuſſos q̃ diu teneant eam hærbam non ſentire cruciatum.

De perſoluta.

CA. XXXIII.



Perſolutam egyptus in hortis ferit coronarum gratia: Duo genera eius: ſcœmina ac mas. Vtraq; ſubdita venerem inſubiri virorum maxime tradunt.

De menſuris & ponderibus.

CA. XXXIII.



Quoniam in menſuris quoq; ac ponderibus crebro græcis nominibus vtendū eſt: inter- pretationem eorum ſemel in hoc loco ponem⁹. Drachma attica: fere em̃ attica obſerua- tione medici vtuntur: denarij argentei habet pondus. Eademq; ſex obolos pondere effi- cit. Obolus decem calchos. Cyathus pendet per ſe drachmas decem. Cum acetabuli mē- ſura dicitur ſignificat heminae quartam partem: id eſt drachmas. xv. Mna quam noſtrinaſ vocāt: pendet drachmas atticas centum.

CAII PLINII SECUNDI NATVRALIS HYSTORIAE
LIBER. XXII. PROHEMIVM.



OMPLESSE POTERANT MIRACVLVM SVI NATVRA: ATQZ tellus reputantium vel prioris tantum voluminis dotes totq; genera hærbarum vtilitatibus hominum aut voluptatibus genita. Sed quanto plura reſtant: tanto quoq; mirabilia inuentu. Illa enim maiore parte cibi: aut odoris: decoriſue cō- mendatione ad numeroſa experimenta duxit. Reliquorum potentia approbat nihil a rerum natura ſine aliqua occultiore cauſa gigni.

De generibus hærbis formæ
gratia vtentibus.

CA. I.



Quidem & formæ gratia rituſq; perpetui in corporibus ſuis aliquas exterarum gentium vti hærbis quibuſdam aduerto animo. Illinunt certe alijs aliæ faciē in populis barbaro- rum ſcœminæ. Mareſq; etiam apud dacos & farmentas corpora ſua inſcribunt. Simile plā- tagini glaſtum in gallia vocatur. Quo britannorum coniuges nuruſq; toto corpore obli- tæ quibuſdam in ſacris nude incedunt & æthiopum colorem imitantes.

Quod hærbis veſtes inſiciantur.

CA. II.



Am vero inſici veſtes ſcim⁹ admirabili ſucco. Atq; vt fileam⁹ galatię: africę: luſitanę gra- nis coccum imperatoris dicatum paludamentis: tranſalpina gallia hærbis tyrium atq; cō- chyllium tingit: oīſq; alio colores. Nec quęrit in profundis murices: ſeſeq; obſcipientis dū præripit eſcā beluis marinis: itacta etiā anchoris ſcrutaſ vadat: vt inueniat p̃ qđ facili⁹ matrona adul- tero placeat: corruptor inſidies nuptæ. Stās & in ſicco carpit quo frugimundos exculpat vſu aliogn fulgētis. Inſtrui poterat luxuria certe innocēt⁹. Nūc ppoſitū iſta cōſectari. nec omitem⁹: vt ſubiciē- do vtiliora luxuriā vilitate circūſcribam⁹ dicturi & alijs hærbis tingi lapides parietesq;. Nec tingen- di nec pingēdi tñ rōnē omiſſemus: ſi ynq̃ ea liberaliū artiū fuiſſet. Interim forti⁹ augetur auctoritas

quæ quanta debeat etiam surdis: hoc est ignobilis herbis pibebitur. Siquidem auctores imperij roma
ni conditoresq; immensū quidā & hinc sumpserunt: qm̄ non aliunde lagmina in remedijs publicis fuere Verbene i ho
& in sacris legationib; q; verbenæ. Certe vtroq; nomine idē significatur. Hoc est gramen ex arce cuius noīe summo.
sua terra euulsum. Hac semper & legati cum ad hostes clarigatumq; mitteretur vsq; id est res raptas Verbenarius
clare repetitū vnus vtiq; Verbenarius vocabatur. ¶ De corona graminea. CA. III. legatus.

COrona quidē nulla fuit graminea nobilior in maiestate populi terrarū principis pmissq;
gloriæ. Gēmata: & aureæ: vallares: murales: rostratæ: ciuicæ: triūphales post hanc fuere. Corona gra
Suntq; cuncte magno interuallo: magnaq; differētia. Cæteras omnes singuli & duces ipi minea ceteris
Imperatoresq; militibus aut aliquādo collegijs dedere. ¶ De raritate ei. CA. IIII. præstantior.

Ecreuit in triumphis senatus cura belli solutus: & populus ociosus: gramineā nūq; nisi in
suprema desperatione. Contingitq; nulli nisi in ab vniuerso exercitu seruato seruatori de Quibus & qñ
creta. Cæteras imperatores dedere. Hanc solam miles imperatori. Eadem vocatur obsi coronā daba
dionalis: liberatis obsidione abhominandoq; exitio tostis castris. Quod si ciuicæ honos tur graminea
vno aliquo ac vel humillimo ciue seruato pclarus facerq; habet. Qui tādē existimari debet vnus Coro. gra. q
virtute seruatur vnus exercitus. Dabatur hæc viridi e gramine decerpto inde vbi obsessos seruatur & obsidionas
fet aliquis. Namq; summum apud antiquos signum victoriæ erat hærbam porrigere victos: hoc est lis ex quo cō
terra & altrice ipsa humo & humatiōe etiā cedere. Quē morē etiā nunc durare apd germanos scio. fciebatur.

¶ Qui soli corona ea donati.

CA. V. Hinc dare

Donatus est ea. L. Sicinius Dentat⁹ semel: cū ciuicas quattuordecim meruisset: depugnaf herba: est vis
setq; cxx. pcelis semper victor. Tanto rarius est seruatore vnus a seruatis donari. Qui stuz se fateri.
dam imperatores & sæpius donati sunt: veluti. P. Decius Mus videlicet tribunus militū
ab exercitu. Altera ab ijs qui in p̄sidio obsessi fuerant: quanta esset eius honoris auctoritas confessus Aduerte.

religione si qdē donat⁹ bouē albū Marti imolauit & centū fulnos: qui ei virtutis causa dati fuerāt si
mul ab obsessis. Hic Deci⁹ postea consul & imperio & collegæ se pro victoriā deuouit. Data est & a
senatu populoq; romano: qua claritate nichil equidem in rebus humanis sublimius duco. Fabio illi
qui rem omnē romanā restituit nō pugnādo. Nec data cum magistrum equitū & exercitū ei⁹ seruaf
set. Tūc satius fuit nō noīe nouo coronari appellatum patrē ab ijs quos seruauerat. Sed quo dictum
est cōsensu honoratus est Hannibale ex italia pulso. Quē corona adhuc sola ipsi⁹ imperij manib; ipo
sita est. Et qdē peculiare ei est: sola a tota italia data. ¶ Qui sol⁹ centurio coronatus. CA. VI.

Ræter hos cōtingit eius coronæ honos. M. Calphurnio Flāmē. Tribuno militū in sicilia.
Centurioni verō vni ad hoc tempus Cn. Petreio Atinati cimbrico bello primū pilū is ca
pessens sub Catulo exclusam ab hoc legionem suā hortatus tribunū suū dubitatū per ca
stra hostiū erūpere interfecit: legionēq; eduxit. Inuenio apud auctores eūdē p̄ter hūc ho

norem astantibus. Mario & Catulo consulib; prætextatum imolasse ad tibicinē foculo posito. Scri
psit & scylla dictator ab exercitu se quoq; donatus apud nolam legatum bello marsico. Idq; in villa Scylla prim⁹
sua tusculana: quæ fuit postea Ciceronis pinxit. Quod si verum est: hoc execrabiliorem eum dixeris di: da perpe
quādoquidem eam capiti suo proscriptione detraxit. Ipse tanto paucioribus cluiū seruatis: q; postea tuus: cogno
occis. Addat etiā nunc huic gloriæ superbū cognomen foelicē. Ipse tamen obcessus in toto orbe p: mento foelix
scriptus. Hæc corona Sertorio etiam cessit. Aemilianum quoq; Scipionem Varro auctore est dona dictus.
tū obsidionali in africa. Manlio cōsule cohortibus seruatis toridēq; ad seruandas eas eductis. Qd &
statuē eius in foro suo Diuus Augustus scripsit. Ipsum Augustū cū Marco Cicerone filio consulem August⁹ ob
idibus septembribus senat⁹ obsidionali donauit. Adeo ciuica nō satis videbatur. Nec præterea quē si. corona do
quam hac inuenimus donatum. Nullæ ergo hærbæ fuere certe in hoc honore: sed quæcunq; fuerant natus.

in periculi sede quamuis ignobiles ignotēq; honores nobilem faciebant. Quod latere apud nos mi
nus quidem miror. cernens negligi ea quoq; q; ad valitudinem conseruandam: cruciatuq; corporis
propulsandos: & mortem arcendam pertinent. Sed quis non mores iure castiget: Adidere viuendi
præcia deliciæ luxusq;. Nunq; fuit cupido vitæ maior: nec minor cura. Aliorū hanc operam esse credi
mus: ac ne mandato quidem nostro alios id agere: medicisq; prouisum esse. Proh bonis ipsi fruimur
voluptatis. Et quo nihil equidē p̄brosius duco. Viui⁹ aliena fiducia. Immo vero plerisq; vltro etiā
in risu sumus ista commentantes atq; friuoli operis arguimus. Magna quāq; immensū laboris solatia Vel irrisui.
sperni cum rerum natura: quam certe nō defuisse nobis docebimus: & inuisis quoq; herbis inferuis
ser remedia. Quippe cum medicinas dederit etiam aculeatis. Hæc enim proxime restant ex ijs quas
priori libro nominauimus: in quibus ipsius prouidentia naturæ satis admirari amplectiq; non est.
Dederat & quas diximus molles: cibisq; gratas. Pinxerat & remedia floribus: visusq; ipsos animos
inuitauerat: etiam delicijs auxilia permiscēs. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas: tactu truces

Caſſ Polynii ſecundi naturalis hiſtorie.

vt cantum nō vocem ipſius ſingentis illas rationemq; reddentis exaudire videamur: ne ſe depaſcat auida quadrupes: nec procaces manus rapiant: nec neglectu veſtigia obterant: ne inſidens ales in fringat. Haſ muniēdo aculeis tāliſq; armando remedijs vt tuta ac ſalua ſint. Ita hoc quoq; quod in ijs odimus hominum cauſa excogitatum eſt.

¶ De medicina ex reliquijs ornamentis: & erynge.

CA.VII.

Vel cherſy-
dros.
Heraclides.

Et clara in primis aculeatarum erynge eſt ſiue eryngion contra ſerpentes & venenata omnia naſcens. Aduerſus ictus morſuſq; radix eius bibitur drachmæ pondere in vino. Aut ſi plerūq; tales iniurias comitatur & febris ex aqua. Illinitur plagis peculiariter efficax cōtra chryſodos ac ranas. Omnibus vero contra toxica & aconita efficaciorē Heraclides medicus in iure anſeris decocta arbitratur. Apollodorus aduerſus toxica cum rana decoquit: cæteri in aqua. Ipſa dura: fruticoſa: ſpinofis folijs: caule geniculato: cubitali & maiore aliquando. Alias albicans: alia nigra: radice odorata. Et ſatiua quidē eſt: ſed & ſponte naſcitur in aſperis & ſaxoſis & in littoribus maris durior: nigriorq; folio apij.

¶ De herba quam centumcapita vocant.

CA.VIII.

Herba centū
capita.

Ex ijs candida noſtri centum capita vocant. Omnes eiſdem effectus caule & radice in ciſbos græcorum receptis vtroq; modo ſiue coquere libeat: ſiue cruda veſci. Portentoſus eſt quod de ea traditur. Radicem eius alterutriuſ ſextus ſimilitudinem referre rara inuentu. Et ſi viris cōtigerit mas: etiam amabiles fieri. Ob hoc & phaonem leſbium dilectū a Sappho. Multeq; circa hanc non magoꝝ ſolū vanitates: ſed etiā pithagoricoꝝ. Sed in medico vſu præter ſupradicta auxiliatur inflationibꝫ: torminibus: cordis vitijs: ſtomacho: iocineri: p̄cordijs in aqua mulſa. Lyeni in poſca. Itē ex mulſa renibus: ſtrangurię: opiſthonicis: ſpasmis: lumbis: hidropicis: comitialibus: mulierum menſibꝫ ſiue ſubſidēt: ſiue abūdāt: vuluag: oibꝫ vitijs. Extrahit iſixa corpori cum melle: ſtrumās parotidas: panos. Recedentes ab oſſibus carnes ſanat cum axūgia ſalia & cæſrato: item fracturas. Carpulam præſumpta arce: alium ſiſtit. Aliqui e noſtris ſub ſolſtitio colligi eā iuſſere. Ex aqua cœleſti imponi omnibus ceruicis vitijs. Oculorum quoq; albugines ſanare adalligatam tradiderunt.

¶ De achano & glycyrriza & ſtomatice.

CA.IX.

Aduerte.

Sunt qui & achanon eryngio aſcribant ſpinofam breuemq; ac latam herbā ſpinifq; latiori bus Hanc impositam ſanguinē mire ſiſtere. Alij eryngen falſo eandem putauerunt eſſe & glycyrrhizam: quare ſubiungi eam p̄tinus refert. Et ipſe ſine dubio inter aculeatas eſt: folijs echinatis: pinguibꝫ: tactuq; gūmoſis: fruticoſa: binor: cubitor: altitudine: flore hyacinthi: fructu pilulæ: platani magnitudinis. Præſtantiffima in cicilia: ponto ſecūda radice dulci. Et hæc tantū in vſu. Capitq; ea vergiliarū occaſu: longa ceu vitiū: coloris buxiei. Meliorq; nigra: quęq; lenta: q̄ quę fragilis. Vſus in ſubditis decocta ad tertias: cætero ad mellis craſſitudinē. aliquādo & tuſa. E quo genere & vulneribus imponitur & faucū vitijs oibꝫ. Itē vocī vtiliſſimo ſucco ſic vt ſpiſſa tus eſt: lingue ſubdito. Itē thoraci: iocineri. Hac diximꝫ ſitim famemq; ſedari. Ob id quidā ad iſpon appellauere eā: & hidropicis dedere: ne ſitirent. Ideo & commanducata ſtomatice eſt: & vulceribꝫ oris inſperſa ſæpe & ptericis. Sanat & veſicę ſcabies: renuꝫ dolores: cōdilomata: vlcera genitalium. Dedere eam quidam potui in quartanis drachmarum duarū pondere & pipere: hemina aque. Cōmanducata ſanguinem ſiſtit. Sunt qui & calculeoſa pelli tradiderunt.

¶ De tribulo & generibus eiſ & medicinis.

CA.X.

Remediū cō-
tra pulices.

Tribuli vnū genus in hortis naſcitur: alterū in fluminibꝫ tantū. Succus ex ijs colligit ad oculorū medicinas. Eſt enī refrigerantis naturæ: & ideo vtilis cōtra inflammationes collectio neſq;. Vlcerā per ſe erūpentia & præcipue in ore cum melle ſanat: item tōſillas. Potus calculos frangit. Thraces qui ad ſtrymona habitāt folijs tribuli equos ſaginant. Ipſi nucleo viuunt panem facientes prædulcem: & qui contrahit ventrem. Radix caſte pureq; collecta diſcutit ſtrumās Semen adalligatum varicum dolores ſedat. Tritum vero & in aquā ſparſum pulices necat.

¶ De ſtoebe & medicinis eiſ.

CA.XI.

Stoebe: quam aliqui phleon vocant: decocta in vino præcipue auribus purulentis medetur. Item oculiſtu cruentatis. Hemorrhoiæ quoq; & dyſenteria infuſa.

¶ De hippophie & medicinis eiſ.

CA.XII.

Hippophies
bilem frenat.

Hippophies in ſabuloſis maritimisq; naſcitur: ſpinis albis. Hederę modo ramoſa eſt: candidis & ex parte rubentibus acinis. Radix ſucco mader: qui aut per ſe condit: aut paſtillis farinæ. Hæc bilem detrahit obolo ponderis ſaluberrime cū mulſo. Altera hippope ſine caule: ſine flore: folijs tantum minutis. Huius quoq; ſuccus hidropicis mire prodeſt. Debent accommo-

date esse equorū naturę: neq; ex alijs causis nomē accepisse. Quippe qđā aialū remedijs nascūtur: locupleti diuinitate ad gerēda p̄sidia: vt nō sit mirari satis ingeniū ei⁹ disponētis auxilia i genera: in causas: in tēpora: vt alijs proſit atq; alijs ab horis: diesq; nullus prope sine p̄sidijs reperiatur.

¶ De vrtica & medicinis eius.

CA. XIII.

Vrtica quid esse inuiſius poteſt: Ad illa pręter oleū qđ in egypto ex ea fieri dixim⁹ vel plurimis ſcatet remedijs. Semen ei⁹ cicutę contrariū eſſe nicander affirmat. Itē fungis in argento viuo. Apollodorus & ſalmandris cū iure decoctę teſtudines. Itē aduerſari hyoſcya- mo: & ſerpentibus: & ſcorpionibus. Quin illa ipſa amaritudo mordax vuas in ore: p̄cidē- teſq; vuluas: & infantū ſedes tactu reſilire cogit. Letargicos expergit tactis cruribus: magiſq; frō- te. Eadem canis morſibus addito ſale medetur. Sanguinez trita naribus indita ſiſtit & magis radice Carcinomata & ſordida vlcera ſale admixto. Item iuxta. Sanat & panos: parotidas: carneſq; ab oſſi- bus recedentes. Semen potum cum ſapa vuluas ſtrangulantes aperit. Et profluuiā narium ſiſtit im- poſitum. Vomitiones in aqua mulſa ſumptū a cœna faciles pręſtat duobus obolis. Vno autē in vino poteſt laſſitudines recreat. Vuluę vitijs toſtum acetabuli meſſura. Potum in ſapa reſiſtit ſtomachi in- ſtationibus. Ortopnoicis prodeſt cum mellē & thoracem purgat eodez eligmate. Et lateri medetur cum ſemine lini. Addunt hyſopum & piperis aliquid. Illinitur lyeni. Difficile ventrem toſtum cibo emollit. Hippocrates vuluam purgari poteſt eo pronunciat. Dolores leuari toſto acetabuli meſſura dulci poteſt: & impoſito cum ſucco maluę. In teſtinorum animalia repellit cum hydromelite & ſale. Deſluuiā capitis ſemine illito cohonestari. Articularibus morbis & podagricis plurimū cū oleo vete- re: aut folia cum vſino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tuſa cum aceto non minus vtilis. Itē lyeni. Et cocta in vino diſcutit panos cum axungia vetere ſaſa. Eadem pſilothruę exiccat. Condidit laudes eius Phanijs phifcus: vtiliſſimam cibis coctam conditamue pſellus: arterię: tuſſi: vētris di- ſtillationi: ſtomacho: panis parotidis: pernionibus cum oleo. Sudorem coctam cum conculis ciere aluum cum ptiſana. Pectus purgat: mulierumq; menſes cum ſale. Vlcers quę ſerpunt prohibere. Succus quoq; quo in vſu eſt. Expreſſus illituſq; frōti ſanguinem variū ſiſtit. Potus vrinam ciet. Calculos rumpit. Vnam gargarizatus reſtuit. Semen colligi meſſibus oportet. Alexandrinuſ ma- xime laudatur ad omnia hæc. Et minores quidem teneręq; efficaces. Sed præcipue ſilueſtris illa. Et ampliſ lepras e facit tollit in vino pota. Si quadrupedes fortum non admittant: vrtica naturam fricandam monſtrat.

Vrticę ſemē cicutę cōtra- rium.

Vr. lethargi- cos excitat.

vī elegmate Vel phlegma- te.

Vel eſt ſicca.

¶ De lamio & medicinis eius.

CA. XIII.

E nunc quoq; quā lamū inter genera eaz appellauimus: mitiſſima & folijs nō morden- tibus: medet cum mica ſalis contuſis: incuſiſq; vſtis: & ſtrumis: tumoribus: podagris: vul- neribus. Albū habet in medio folio: quod ignibus ſacris medetur. Quidāz e noſtris tēpore diſcreuere genera. Autumnalis vrticę radicem alligatam in tertianis: ita vt ægri nuncupe- tur. cum eruitur ea radix: & dicatur quę & cui & quoruſ folio eximatur: liberari morbo tradiderūt. Hoc idem contra quaternas pollere. Idem vrticę radice addito ſale infixā corpori extrahi. Folijs cū axungia ſtrumas diſcutit. Vel ſi ſuppurauerint erodi compleriq;.

Lamiū vrticę genſ albuſ in medio hñs folio.

¶ De ſcorpione: generibuſq; ac medicinis eius.

CA. XV.

Ex argumēto nomē accepit ſcorpi⁹ hæba. Semen enim habet ad ſimilitudinē caudę ſcor- pionis: folia pauca. Valet & aduerſus animal nominis ſui. Eſt & alia eiſdem nominis ef- ſectusq; ſine folijs: aſparagi caule: in cacumine aculeum habens: & inde nomen.

Scorpinus hæba vnde dicta.

¶ De leucacantha: ſiue phinio: ſiue iſchada: & medicinis eius.

CA. XVI.

Eucantha: quā aliſ phynion aliſ iſchiada: aliſ polygonaton appellant: radice cyperi: quę commanducata dentium dolorem ſedat. Item laterum & lumborum: vt Hiceſius tradit ſemine poteſt drachmiſ octo: aut ſucco. Eademq; ruptis conuulſiſq; medetur.

¶ De helxine: perdicio: parthenio: ſyderite: & medicinis eius.

CA. XVII.

Helxinem aliqui perdicium vocant: quoniam perdicēs ea præcipue veſcantur. Alij ſyderis- tem: nonnulli parthenium. Folia habet mixtę ſimilitudinis plantagini: & marrubio: cau- liculos: denſos leuiter rubentes. Semina in capitibus lippacis adhærentia veſtibus: vnde helxinem dictam volunt. Sed nos qualis vera eſſet helxine diximus priore libro. Hęc autem inſicit ianas: ſanat ignes ſacros: & tumores: collectioneſq; omnes: & aduſta. Panos ſuccus eiſ cum pſimi- thio. Ignes ſacros: tumores: collectioneſq; & guttura incipientia turgere. Item veterem tuſſim cyatho hauſto. Et omnia in humido. Sicut tonſillas & variaces cuſ roſaceo. Imponitur & podagris cum caprino ſeuo cæraq; cypria. Perdicium ſiue parthenium (nam ſyderis alia eſt) a noſtris hæba vſceolaris vocatur: ab aliſ aſtericum: folio ſimilis ocimo: nigrior tantum: naſcens in tegulis: parie-

Helxine ignē ſanat ſacrum.

Caſij Plinii ſecundi naturalis hiſtorie.

Vernula pericli a miſerua monſtratū & huic ſacrum. **¶** tinisq. Medetur cum mica ſalis trita iſſdem omnibus quib⁹ lamius: & eodem modo. Item vomicae calefacto ſucco pota. Et cōtra vlcera rupta: lapſuſq: & præcipitia: aut vehiculorū euerſiones ſingularis Vernula carus Pericli athenienſium principi cum iſ in arce templū ædificaret: reſiſſetq: ſup altitudinem ſtigij: & inde cecidiſſet: hac hærba dicitur ſanatus: monſtrata Pericli ſomno a Minerua. Quare parthenium vocari coepta eſt: aſſignaturq: ei deæ. Hic eſt & vernula: cui⁹ effigies ex ære fuſa eſt & nobilis ille Splachnoptes.

¶ Cameli ſucus canes occidens.

¶ Quadrupeſ dum quo ſcabies curatur

¶ Anchufæ radix pulices necat.

¶ Anthemis genera: variaq: eius nomina.

¶ Anthemis flētus pellens mortuos.

¶ De chamelione generibuſq: & medicinis eius.

CA. XVIII.



Chamelionem aliqui ixiom vocant. Duo genera eius. Candidior aſperiora folia habet: ſerpit in terra: echini modo: ſpinas erigens: rodice dulci: odore grauiffimo: quibuſdam in locis viſcum gignit album ſub alijs foliorum: maxime circa canis ortum. Quo modo thura naſci dicuntur: vnde & ixiā appellatur. Hoc vt maſtiche vtuntur mulieres. Quare & chamelion vocetur a varietate foliorū euenit. Mutat eñ colores. Hic niger: illic viridis: alibi cyane⁹: alibi croceus: atq: alijs colorib⁹. Ex ijs cādīdus hydropicos ſanat ſucco radicis decoctē. Bibiſ drachma in paſſo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli meſura ſucci ei⁹ ſedz in vino aſtero cū origani ſcopis: facit ad difficultatem vrinæ. Hic ſuccus occidit canes ſueſq: in polenta. Addita aqua & oleo cōtrahit in ſe mures: ac necat niſi protinus aquam ſorbeant. Radicem ei⁹ aliqui concifa ſeruari iubent funiculis pendente: decoquūtq: in cibo cōtra fluxiōes quas græci rheumatifmos vocāt. Ex nigris aliqui maem dixere: cui⁹ flos purpureus eſſet: & ſerminaz cui violaceus. Vno naſcunt cau le cubitali: craſſitudine digitali. Radicibus earū lichenes curātur cum ſulphure & bitumine vna coctis. Cōmanducatis vero dētes mobiles in aceto decoctis. Succo ſcabiem etiā quadrupedum ſanāt. Et rhicinos canum necant. Iuuencaſ quoq: anginae modo. Quare a quibuſdam vlophonon vocāt. Eſt & cynozolon ꝑpter grauitatē odoris. Ferunt & hæ viſcum vlceribus vtiliſſimuſ. Oīm aut generum earum radices ſcorpionibus aduerſantur.

¶ De coronopo: & medicinis ei⁹.

CA. XIX.



Coronopus oblonga hærba eſt cum ſiſſuris. Seritur interim: quoniam radix cœliacis præclarè facit in cinere toſta.

¶ De anchuſa & pseudanchuſa: & medicinis earum.

CA. XX.



Et anchufæ radix in vſu eſt: dygitali craſſitudine. Findiſ papyri mō: manuſq: inſicit ſanguineo colore: ꝑparat lanas præcioſis colorib⁹. Sanat vlcera in cærato: ꝑcipue ſenū: itē aduſta. Liquari nō poteſt in aqua: oleo diſſoluitur. Idq: ſincere experimentum eſt: & ad renū dolores drachma ei⁹ in vino. Aut ſi febris ſit in decocto balani. Itē iocinerū vitijs & lyeni: & bile ſuffuſis. Lepris & lentigini illinitur ex aceto. Folia trita cū melle & farina luxatis imponunt. Et pota drachmis duab⁹ i mulſo aluū ſiſtūt. Pulices necare radix i aq decocta tradiſ. Eſt & alia ſimilis pseudanchuſa ob id appellata: a quibuſdā vero enchuſa: aut doris: & multis alijs nomib⁹ lanuginoſior & minus pinguis: tenuioribus folijs & lāguidiōrib⁹. Radix oleū nō fundit: ſed rubentem ſuccū Et hoc ab anchufæ diſcernitur. Contra ſerpentes efficaciffima potu foliorū vel ſeminis. Folia iſtibus imponuntur. Virus ſerpentium fugat. Bibitur & ꝑpter ſpinam. Folium ei⁹ ſiniſtra decerpi iubent magi: & cui⁹ cauſa ſumatur dici: tertianiſq: febribus alligari.

¶ De onochelo: anthemii: loto: & lotometra: heliotropio: tricocco: & callitricho.

CA. XXI.



Et alia hærba ꝑprio noīe onochelos: quam aliqui anchuſa vocāt: alijs archelion: alijs onochelimi aliqui rhexiaz: multi enchufā: paruo frutice: flore purpureo: aſperis folijs & ramis radice meſſib⁹ ſanguinea: cætero nigra. In ſabuloſis naſcens: efficac contra ſerpētes: maxie viperas & radice & folijs: eque cibo ac potu. Vires habet meſſib⁹. Folia trita odore cucumeris reddūt. Daſ in cyathis trib⁹ vulua ꝑcidēte. Pellit & tineaſ cū hyſopo: & i dolore renū aut iocineris i aqua mulſa ſi febris ſit. Sin aliter ex vino bibiſ. Lētigini ac lepris radix illiniſ. habētes eā a ſerpētib⁹ feriri negant. Eſt & alia huic ſimilis flore rubro: minor: & ipſa ad eoſdē vſus. Tradūtq: cōmāducata ea ſi inſpuat mori ſerpētē. Anthemis magnis laudib⁹ celebratur ab Aſclepiade. Aliqui leucāthemida vocāt. Alij leuchanthemū. alijs erāthemida: qm vere floreant. Alij chamemilon: quoniā odor mali habeat. Nōnulli melanthe vocāt. Genera ei⁹ tria flore tantū diſtant: palmū nō excedētia paruiſq: floribus: vt rutæ candidis aut milinis aut purpureis. In macro ſolo aut iuxta ſemitas colligitur vere: & in coronamenta reponitur. Eodem tempore & medici folia tuſa in paſtillos degerunt. Item florem & radicem. Dantur oīa mixta drachmē vnius pondere cōtra ſerpentiū iſtus. Pellit mortuos partus. Item menſtrua in potu: & vrinam: calculoſq: inflationes: iocinerum vitia: bileſ ſuffuſa: egilopiam: cōmāducata vlcerum eruptiones manātes ſanat. Ex omnibus ijs generibus ad calculos

efficacissima est: quæ florem purpureum habet: cuius & foliosus & fruticis amplitudo maiuscula est. Hanc proprie quidam Eranthemum vocant. Loto qui arborem putant tantum esse vel homero aut dore argui possunt. Is enim iter herbas subnascentes deos voluptati loto primam nominavit. Folia eius cum melle oculorum cicatrices argemata: nubeculas discutunt. Est & lotometra quæ fit ex loto sata. Ex cuius semine simili milio fiunt panes in egypto a pastoribus: maxime aqua vel lacte subacto. Negat quicquam illo pane salubrius esse: aut leuius dum caleat. Refrigeratus difficilius concoquitur: fitque poterosius. Cõstat eos qui illo viuunt ne dysenteria: nec tenasmo: neque alijs morbis ventris infestari. Itaque inter remedia eorum habetur. Heliotropij miraculum sæpius diximus cum sole se circumagentis: etiam nubilo die: tantum syderis amor est. Nocte velut desiderio contrahit cæruleum florē. Genera eius duo. Tricoccum: & heliostrophium. Hoc altius: quæ vtriusque semipedalem altitudinem non excedat. Ab ima radice ramosum. Semen in folliculo messibus colligitur. Nascitur non nisi in pingui solo: cultoque maxime. Tricoccum ubique. Si decoquatur inuenio cibis placere. Et in lacte iucundum aluum molit. Et si decocti succus bibatur: efficacissime exinaniri. Maioris succus excipit æstate: hora sexta: miscetur cum vino: sic firmior. Capitis dolores fedat rosaceo admixto. Verrucas cum sale tollit succus e folio. Vnde nostri verrucariam herbam appellauerunt: alijs cognominari effectibus digniorem. Namque & serpentibus & scorpionibus resistit ex vino & aqua mulsæ: ut Apollonophanes & Apollodorus tradunt. Folia infatium distillationibus quod syriacum vocant illita medentur. Item contractionibus etiam si id comitialiter accidat. Decoctio quoque foueri eos saluberrimum est. Potum id pellit tineas: & renū harenas. Si cuminum adiciatur: calculos frangit. Decoqui cum radice oportet. Quæ cum folijs & hircino seu podagris illinitur. Alterum genus quod tricoccum appellauimus: & alio nomine scorpionem vocatur: folijs non solum minoribus sed etiam in terris vergentibus. Semen ei est effigie scorpionis caudæ: quare nomen. Vis ad omnia venenata & phalangia: & contra scorpiones præcipue illita. Non feriuntur habentes. Et si terram furculo heliostrophij circumscribat aliquis negat scorpiones egredi. Imposita vero herba aut inde omnino respersum protinus mori. Sic seminis grana quattuor pota quartanis prodesse dicuntur. Tria vero tertianis. Vel si herba ter circumlata subiiciantur capitibus. Semen & venerem stimulat. Cum melle panos discutit. Et verrucas hoc utique heliostrophij radicitus extrahit: & excrecētia in sedibus. Spine quoque ac lumborum sanguinem corruptum trahit: illitum semen & potum in iure gallinacei decoctum: aut cum beta & lente. Cortex vero luentibus colorem reddit. Magis heliostrophium quartanis quater: intertianis ter alligari iubent ab ipso egro: percarique eum soluturum se nodos: & liberandum: & ita facere non exempta herba. Aliud adianto miraculum: æstate virescit: bruma non marcescit: aquas respuit: perfusum mersumque sicco simile est: tanta dissotatio deprehenditur: vnde & nomen a græcis. Alioquin frutici topiario. Quidam callichricon vocant: alijs polytricon. Vtrumque est ab effectu. Tingit enim capillus: & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij adlecto oleo copiose: ut crispus densumque faciat. Defluere autem prohibet. Duo genera eius candidius: & nigrum breuiusque. Id quod maius est polythricon: aliud trichomanes vocant. Vtriusque ramuli nigro colore nitent folijs filicis: ex quibus inferiora aspera ac fusca sunt. Omnia autem contrarijs pediculis densa inter se ex aduerso radix nulla: vmbrosas petras: parietumque aspergines: ac fontium maxime specus sequitur & saxa manantia: quod miremur cum aquas non sentiat. Calculos e corpore mire pellit: Frangiturque utique nigrum. Quæ de causa potius quæ in saxis nasceretur: & a nostris saxifragum appellatum crediderim. Bibitur e vino quantum terni decerpere dygiti. Vrinæ cient. Serpentium & araneorum venenis resistunt. Capitis dolores corona ex ijs sedat. Contra scorpionēdrem morsu illinunt crebro auferendi ne pereant. Hoc & in alopecijs. Strumas discutunt: furfuresque in facie: & capitis manantia vlcerā. Decoctus ex ijs prodest suspiriosis: & iocineri: & lyeni: & felle suffusis: & hydropicis. Strangurie illinunt: & renibus cum absinthio. Secundas cient & menstrua. Sanguinē sistunt ex aceto: aut rubri succo poti. Infantes quoque vlcerari perungunt ex ijs cum rosaceo & vino prius. Folium in vrina pueri impubis trium quidē cum a frontiro & illitum ventri mulierum: ne rugosus fiat: prestare dicitur. Perdices & gallinaceos purgatores fieri putant in cibum eorum additis: pecoribusque esse vtilissimos.

Helio. se in
star solis cir
cunagit.
Helio. duo
genera.

Tricocci fo
lij succus ver
rucas sanans.

Mirabilis he
liostrophij.
natura.

Vel non.

De picride: thesio: & asphodelo: Halimo: & acantho: & buprestis: elaphobol
cho. Scandice: & lasiona: & de caucalide: Sio: sylibo. Scolymo siue lymonio: s
cho: condrylo siue condili & boletis.

CA. XXII.



Teris ab insigni amaritudinis cognominat: ut diximus rotundo folio. Tollit eximie verrucas
Thesium quoque non dissimili amaritudine est: sed purgat aluum: in quæ usus teritur ex aqua. Aspho
delum de clarissimis herbarum: quæ heroion aliqui appellauerunt. Hesiodus & in siluis na
sci dixit. Dionysius matrem ac foeminam esse. Defectis corporibus & ptyficis constat bulbos ei

Caſſ. Polyſii ſecundi naturalis hiſtorie.

Vel extyſis

Vel cocci.

cum piſana decoctis aptiſſime mederi: panēq; ex iſs cū farina ſubaſtum ſaluberrimū eſſe. Nicāder & cōtra ſerpentes & ſcorpiones: vel caulē quē anthericon vocauimus: vel ſemen: vel bulbos dedit in vino tribus drachmis. Subſtrauitq; ſōno cōtra metus. Datur & cōtra venenata marina: & cōtra ſcolopendras terreſtres Cocleā mire in cāpania caulē eū perſequuntur: & ſuggēdo arefaciūt. Folia quoq; illinunt venenatoꝝ vulneribꝰ ex vino. Bulbi neruis articuliſq; cū polenta tuſi illinunt. Prodeſt & cōciſis ex aceto lichenas fricare. Itē vlceribus putreſcentibꝰ ex aqua imponere. Mammaz quoq; & teſtū: inflāmatiōibꝰ. Decocti in ſæce vini oculoꝝ epiphoriſ ſuppoſito lintheolo medent. Folijs i quo cunq; morbo decoctis magis medici vtiūt. Itē ad tybiāz tetra vlcera: rimasq; corpoꝝ quacūq; i pte farina arefactoꝝ. Autūno aut colligunt: cū plurimū valēt. Succus quoq; ex tuſis expreſſus aut decoctus virilis fit corporis dolori cū melle. Itē odorē corporis iucūdum affectantibꝰ cū iri arida & ſale exiguo. Folia etiam ſupradictis medent. Et ſtrumis: panis: vlceribus in facie decocta cū vino. Ciniſ e radice alopecias emendat: & rimas pedū. Decoctę radiciſ in oleo ſuccus perniones & ambuſta Et ad grauitatē aurium infundi. A cōtraria aure in dolore dentium. Prodeſt & vrinæ pota modice radix: & menſtruis: & lateris doloribus. Item ruptis cōuulſis: tuſibus drachmæ pondere in vino pota. Eadem & vomitiōes adiuuat cōmanducata. Semine ſumpto turbatur venter. Chryfermus & parotidas in vino decocta radice curauit. Item ſtrumas amixta cachry ex vino. Quidā aiunt: ſi impoſita radice pars eius in fumo ſuspendatur & quarta die ſoluatur: vna cum radice areſcere ſtrumam. Sophocles ad podagris vtroq; modo cocta crudaq; vſus eſt. Ad perniones decoctam ex oleo dedit: & ſuffuſis felle in vino & hydropicis. Venerē quoq; cōcitari cum vino & melle perunctis aut bibētibus tradiderūt. Xenocrates & lichenas & pſoras radice in aceto decocta tolli dicit. Itē ſi cocta ſit cū hyoſcyamo & pice liquida: alarum quoq; ſceminum vitias. Et capillum criſpiorem fieri raſo prius capite: ſi radice ea friceſ. Simus lapides renuz in vino decocta atq; pota eximit. Hippocrates ſemē eiꝰ ad impetus lyenis dari cenſet. Iumentorum quoq; vlcera ac ſcabiem radix illita aut decoctæ ſuccus ad pilum reducit. Mures etiam eadem fugant. Cauerna præcluſa moriuntur. Aſphodelon ab Heſiodo quidam halimon appellari exiſtimauere: quod falſum arbitror. Eſt enim ſuo nomine halimon non parui & ipſum erroris inter auctores. Alij enim fruticem eſſe dicunt denſum. candidū ſine ſpina: folijs oleæ: ſed mollioribus. Coquitur autem hoc ciboruſ gratia. Radix tormina diſcutit drachmę pōdere in aqua mulſa pota. Itē cōuulſa rupta. Alij olus maritimum eſſe dixere falſum: & inde nomē folijs in rotunditate longis laudatum in cibis. Duorum præterea generum ſilueſtre: & mitius: vtrumq; prodeſſe dyſentericis & exulceratis cū pane: ſtomacho vero ex aceto. Vlceribꝰ vetuſtis illinitur crudum & vulnerum recētium impetus lenire perhibetur: & luxatorum peduſ ac veſicę dolores. Silueſtri tenuiora folia: ſed in iſdem remedijs effectus maiores: & in ſananda hominum ac pecorum ſcabiē. Prætereantorem corpori fieri: dentibuſq; candorem: ſi fricentur radice ea. Semine linguę ſubdito ſitim nō ſentiri. Hoc quoq; mandū. Et vtraq; etiam cōdiri. Crateias etiā tertium genus tradidit lōgioribus folijs & hiriſcioribus. odore cupreſſi: naſci ſub hedera: maxime prodeſſe opithonicis: cōtractiōibus neruorū tribus obolis in ſextarium aquę. Ancāthos eſt topiaria. & vrbana herba: elato longq; folio crepidines marginum ad ſurgentiumq; puluinorum toros veſtiens. Duo genera eiꝰ ſunt aculeatum & criſpum: quod breuius. Alterum lene quod aliqui pederoton vocant: alijs melamphyllum Huius radices vſtis luxatiſq; mire pſunt. Item ruptis cōuulſis: ptyſim metuētibus incoctæ cibo: maxime piſana. Podagris quoq; illinunt triſe & calefactæ calidis. Bupleuron in ſpōte nactum herbarū numero gręci habēt caule cubitali: folijs multis: lōgiſq; capite anethi: laudatum in cibis. Hippocrate in medicina. Glaucone: & Nicandro. Semen cōtra ſerpētes valet. Folia ad ſecūdas ſceminarum vel ſuccum ex vino illinunt. Et ſtrumis folia cum ſale & vino. Radix cōtra ſerpētes daſ in vino: & vrinæ ciendæ. Bupreſtin magna in cōſtantia gręci in laudibus ciboruſ etiā habere. Idēq; remedia tanq; cōtra venenum pdiderunt. Et ipſum nomen indicio eſt boum eſſe venenū: quos diſſilire diguſtata fatentur. Quapropter nec de hac plura dicemus. Eſt vero cauſa quapropter venena monſtremus inter gramineas coronas: niſi libidinis cauſa expetēda alicui videtur: quā nō aliter magis accendi putantq; potu. Elaphobofchon feniculaceum eſt geniculatum digyti craſſitudine: ſemine corimbis dependentibus: ſilis effigie: ſed nō amaris: folijs oluſatri: & hoc laudatuz in cibis Quippe etiam cōditū prorogatur ad vrinam ciendam: lateris dolores ſenandos: rupta cōuulſa ſananda: in flationes diſcutiēdas: coli quoq; tormēta. Cōtra ſerpentium omniumq; aculeatoꝝ iſtus. Quippe ſama eſt hoc pabulo ceruos reſiſtere ſerpentibus. Fiſtulas quoq; radix nitro addito illito ſanat. Siccanda autē in eos vſus prius eſt ne ſucco eius madeat: qui contra ſerpentium iſtus facit eam deteriore. Scandix quoq; in olera ſilueſtri a gręcis ponit: vt Opion & Eraſiſtratus tradunt. Itē decocta aluiꝰ ſi ſit. Semine ſingulꝰ cōfeſtim ex aceto ſedat. Illiniſ ambuſtis: vrinas cit. Decoctæ ſuccꝰ pdeſt ſtoma

cho: iocineri: regnibus: vesicæ. Hæc est quæ Aristophanes. Euripidi poetæ obijcit ioculariter matrem eius ne olus quidem legitimū vēdicasse: sed scandiciem. Eadē erat antrifchus: si tenuiora folia & odora tiora haberet. Peculiaris laus eius: q̄ fatigato venere corpori succurrit: marcescentescq; senio iam coitus excitat. Siftit p̄fluuiā alba fœminarū. Et lasone olus siluestre habet in terra repēs cum lacte multo: florem fert candidū: cōsiliū vocant. Et huius eadem cōmēdatio ad stimulādos coitus. Cruda ex aceto in cibo sumpta mulieribus lactis vbertatē præstat. Salutaris est p̄tysin sentientibus. Infantium capiti illita nutrit capillum: tenaciorq; eius cutez efficit. Est & caucalis fœniculo similis: breui caule: flore cādido: cordi vtilis. Succus eius bibitur stomacho per q̄ comodatus & vrine: calculisq; & harenis pellnēdis: & vesicę pruritibus. Extenuat & lyenis iocineris renūq; pituitas. Semē mēses fœminarū adiuuat: hilemq; a partu siccatur. Datur & cōtra profluuiā genituræ viris. Chrysippus & conceptionibus eam putat conferre multum. Bibitur in vino ieiunis. Illinitur & contra venena marinorū: sicut Petricus i carmine suo significat. His adnumerant sion latius: apio in aqua nascens: pinguius nigrius: copiosum semine sapore nasturcij. Prodest vrinis renibus: lyenibus: mulierūq; mensibus: siue ipsum in cibo sumptum: siue ius decocti: siue semē est e vino drachmis duabus. Calculos rūpit: aquisq; quę gignūt eos resistit. Dysentericis prodest infusum. Item lentigini illitum: & mulierū vitij in facie noctu illitum momento cutē emendat: & ramices lenit: & scabiem equorum. Sillybum chameleonti albo similem ēque spinosam ne in cilia quidem: aut syria: aut phœnice: vbi nascitur. Coquere tanti est: ita operosa eius culina traditur. In medicina nullum vsum habet. Scolymon quoq; in cibos recipit oriens: & alio nomine limonion appellat. Frutex est nunq̄ cubitali altior: cristisq; foliorum ac radice nigra: sed dulci. Erathosteni quoq; laudata in pauperis cœna. Vrinam ciere præcipue traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venere rem stimulare in vino. Hesiodo & Alceo testibus: qui florente ea cicadas acerrimi cantus esse: & mulieres libidinis audissimas: virosq; i coitum pigerrimos scripsere: velut prouidentia naturæ hoc adiuumento tunc valentissimo. Item graueolentiam alarum iemendat: radices emedullatę vnciā in vini falerni herministris decocta ad tertias: & a balneo eiuno. Itemq; post cibum cyathis singulis pota. Mirum est quod Xenocrates promittit experimento vitij id ex alijs per vrinam affluere. Estur & sonchos: vt quē Theseo apud Callimachum apponat Hecale vterq; albus & niger: lactucę similes ambo: nisi spinosi essent: caule cubitali anguloso: intus cauo: sed qui fractus copioso lacte manet. Albus qui elactenitor vtilis ortopnoicis lactucarum modo. Erasistratus calculos per vrinam pelli eo monstrat: & oris graueolentiam commenducato corrigi. Succus trium chiatorum mensura in vino albo & oleo calefactus adiuuat partus: ita vt a potu ambulent grauide. Datur & in forbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantiam nutritibus: coloremq; meliorem infantium. Vtilissimus ijs quæ lac sibi coire sentiant. Instillatur auribus succus: calidusq; in stranguria hibitur Cyathi mensura: & in stomachi rofionibus cum semine cucumeris nucleisq; pineis. Illinitur & sedis collectionibus. Bibit contra serpētes scorpionesq; radix vero illinitur. Eademq; decocta in oleo punici mali calice aurium morbis præsidium est. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet vesicę: vt morbos faciente: de albo consentiens. Agothocles etiam cōtra sanguinem tauri demonstrat: succo eius vti. Refrigeratoriam tamen vim esse cōuenit nigro: ex hac causa imponendum cum polenta. zenon radice albi stranguriam docet sanari. Chondrilum siue chondrile folia habet intubi circunrosis similia: caulem minus pedali succo madentem amaro: radicæ fabæ simili aliquando numerosam. Habet proximam terrę masticem tuberculo fabę: quę apposita fœminarum menses trahere dicitur. Thusa cum radicibus tota diuiditur in pastillos contra serpentes argumentum probabili. Siquidem mures agrestes lēsi ab ijs hanc esse dicuntur. Succus ex vino coctę aluius sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos pro gummi efficacissime regit. Dorotheus stomacho & concoctionibus vtilem suis carminib⁹ pronunciauit. Aliqui fœminis & oculis generationiq; virorum contrariam putauere. Inter ea quę temere manduntur boletos merito posuerim. Optimus quidem est boletus ab ijs cibis: sed immēso exemplo in crimen adductus veneno Tiberio Claudio principi per hanc occasio nem a coniuge dato Agrippina: quo facto illa terris venenum alterum sibiq; ante omnes Neronem suū dedit. Quorundam ex ijs facile noscuntur venena: diluto robore: rancido aspectu liuido intus colore: rimosa stria pallido per ambitum labro. Non sunt hæc in quibusdam: sicciq; & nitri similes veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Voluā enim terra ob hoc prius gignit: ipsum postea involua ceu in ouo est luteum. Nec tunicę minor gratia in cibo infantibus boleti. Rumpitur hoc primo nascente: mox crescente in pediculo corpus absimitur: raroq; vnq̄ geminis ex vno pede. Origo prima causaq; limo: & acescente succo mandentis terrę: aut radicis ferme glandiferę: initioq; spuma sentior. Dein corp⁹ mēbranę simile mox partus: vt diximus illa pernitalia prorsus improbanda. Si enim caligaris claus: si ferri vel calibis aliqua rubigo: aut pannī marcor affuerit: omnem ilico succum alienum saporemq; in venenū decoquit: deprehendisseq; nisi aggresses possunt: atq; qui colligunt. Ducūt ipsi alia vicia. Nūc quidē

Vel cōcinationem

Vel nitro.

C. Tibe.

boletus ab

A. coniu.

dato extis

aus.

Vel verissi

miles.

vel yuluā.

Caui Plinii secūdi naturalis hīstorie.

si serpentis cauerna iuxta fuerit: si patefcentes primo adhalauerit capaci venenorum cognatione ad vi-
rus accipiendum. Itaq; caueri conueniet prius q̄ se condant serpentes. Signa erūt tot herbę tot arbores
fruticesq; ab emerfu earum ad latebram vsq; vernantes & vel fraxini tantum folia nec postea nascentia
nec decidentia. Et boletis quidem ortus occasusq; omnis intra dies septem est.

¶ De fungis & silphio: & de lasere medo.

CA. XXIII.



Vngorum letior natura: & numerosa genera: & origo non nisi ex pituita arborum. Tullius
qui rubent callo minus diluto rubore q̄ boleti. Mox candidi: velut apice flaminis insignibus
pediculis. Tertium genus suillis venenis accomodatissimum. Familias nuper interemere: &
tota conuiuia. Amneum Serenum præfectum Neronis vigilum & tribunos & centuriones

Vel taxo.
vel hicha
bebit.

quosq; Voluptas tanta ancipitis cibi. Quidam discretuere arborum generibus: fico ferula: & gummi fe-
rentibus. Nos item fago aut robore aut cupresso vt diximus. Sed ista quis spondet in venabulis? Omni-
um colos liuidus. His aberit veneni argumentum: quo similior fuerit abortum fici. Aduersus hæc dixi-
mus remedia: dicemusq; interim sunt aliqua & in ijs Claudius stomacho vtilis putat bolētos. Siccātur
pendentes suilli iunco transfixi: quales a bithinia veniunt. Hi fluxionibus alui quas rheumatismos vo-
cant: mēdentur: excescentibusq; in sede carnibus: minuunt enim eas: & tempore absumunt. Item lent-
gines & mulierum vitia in facie leuant. Leuantur etiam in plumbum in oculorum medicamenta. Sordi-
dis vlceribus & capitis eruptionibus: canum moribus ex aqua illinūtur. Libet & coquēdi dare aliquas
communes in omni eorum genere obseruationes: quando ipse suis manibus delicias præparant hunc ci-
bum solum: & cogitatione ante pascuntur: succineis nouaculis aut argento apparatu comitante. Noxi
erunt fungi: qui in coquendo duriores fiunt. Innocentiores qui nitro addito coquantur: si utiq; perco-
quantur. Tutiores fient cum carne cocti: aut cum pediculo pyri. Profunt & pyra confestim sumpta.
Debellat eos & aceti natura cōtra his hymbribus proueniunt omnia hæc. Hymbre & silphion venit pri-
mo e cyrenis: vt dictum est. Et syria nunc hoc maxime importatur deterius per hicho: sed medico me-
lius extincto omni cyrenaico vt diximus. Vfus silphij in medicina. Nam folia ad expugnādas vuluās:
pellendosq; emortuos partus decoquuntur in vino albo odorato: vt bibatur mensura acetabuli a balne-
is. Radix prodest artēis exasperatis: & collectionibus sanguinis illinē. Sed & in cibis cōcoquitur egre.
Inflationes facit & ructus. Vrinę quoq; noxia. Sugillatis cum vino & oleo amicissima: & cum cēra stru-
mis. Verruæ sedis crebriore eius suffitu cadunt. Laser e silphio profluens quo diximus modo: inter
eximia est naturę dona numeratum. Pluribus compositionibus inseritur. Per se autem algores exalsa-
cit. Potum neruorum vitia extenuat. Fœminis datur in vino. Et lanis molibus admouetur vuluæ ad
menses ciendos. Pedum clauos circūscarificatos ferro mixtum cerę extrahit. Vrinam ciet cicetis magni-
tudine dilutum. Andrias spondet copiosius sumptum: nec inflationes facere: & concoctioni plurimum
conferre senibus & fœminis. Item hyeme q̄ æstate vtilius. Verūtamen aquam bibentibus: cauendumq;
ne qua sit exulceratio intra ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tempestiue enim datum caute-
rium optinet: assuetis etiam vtilius q̄ ex partibus. Extera corporum indubitatas confessiones habet. Ve-
rena telorum & serpentium extinguit potum ex aqua vulneribus ijs circūlinetur. Scorpionum tantum
plagis ex oleo. Vlceribus vero non maturefcentibus cum farina hordeacea vel fico sicca. Carbunculus
cum ruta vel cum melle: vel per se visco super litam vt hæreat. Sic & ad canis morsus. Excrescentibus
circa semen cum tegmine punici mali ex aceto decoctum. Clauis pedum qui vulgo morticini appellan-
tur nitro mixto. Ante subactum carnes replet cum vino & croco: aut pipere: aut murium fimo & aceto.
Perniones ex vino fouet: & ex oleo coctum imponitur. Sic & callo. Clauis pedum superrasis præcipue
utilitatis. Contra aquas malas: pestilentes tractus: vel dies. In tussi: vua: fellis veteris effusione: hydro-
pici raucitabus. Confestim. n. purgat fauces vocemq; dedit. Podagras in spongia dilutum postea lenit.
Pleureticis in sorbitione vinum poturis datur: contractionibus: episthotonicis: cicetis magnitudine cę-
ræ circūlitum. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tussi vetusta cum porro ex aceto datur: atq;
ex aceto ijs qui coagulum lactis sorbuerint. Præcordiorum vitijs: synhecticis: comitialibus cum vino in
aqua mulsa: linguę paralyfi. Coxendicibus lumborum doloribus cum decocto melle illinuntur. Non certi
fuerim quod auctores suadent cauernis dētium in dolore inditum cēra includi. magno experimēto ho-
minis: qui se eadez causa precipitauit ex alto: quippe tauros inflāmat narib⁹ illitis serpentes auidiſſimas
vini admixtum rumpit: ideo nec iungi suaserim cum attico melle: licet precipiant. Quas habet utilitates
admixtum alijs in mensum est referre: & nos simplicia tractamus: quoniam in ijs naturam esse apparet
in illis coniecturam sepe fallacem: nulli satis custodita in mixturis concordia naturæ ac repugnantia.
Qua de remox plura dicemus.

¶ De natura mellis: & aqua mulsa. Et quare genere ciborum mores immutētur:
& de melitide: & cēra.

CA. XXIII.

Mon esset mellis auctoritas in precio minor: quā laseris: nī ubiq; nasceretur. Illud ipsa fabricata sit natura. Sed huic gignendo animal ut diximus innumeros ad usus si quotiens miscatur: aestimemus. Prima propolis alueorum de qua diximus: aculeos & omnia infixā corpori extrahit: tubera discutit. dura concoquit: dolores neruorum mulcet: vlceraq; iam desperantia cicatrice includit. Mellis quidem ipsius natura talis est: ut putrescere corpora non sinat iucundo sapore Mellisria atq; non aspero. Alia q̄ salis natura fauscibus: tonsillis: anginae: omnibusq; oris desiderijs vtilissimum: tura. arefcentiq; in febribus linguae. Iam vero peripneumoniciis pleureticis decoctum. Item vlneribus: aserpente percussis. Et contra venena fungorum. Paralyticis in mulso: q̄q; suę mulso dotes cōstant. Mel autē Mel consribus instillatum cum rosaceo prodest: lendes & foeda capitis animalia necat. Vsus despumati semper tra fūgos. aptior: stomachum tamen inflat: bilem auget: fastiduu; creat: & oculis per se inutile aliqui arbitrantur. Rursus quidam angulos exulceratos melle tangi suadent. Mellis causas atq; differentias nationesq; & indicationem in apium ac deinde florum natura diximus: cum ratio operis diuidi cogeret miscenda. Rursus natuam rerum pernocere volentibus in mellis operibus & aqua mulsa tractari debet. Duo genera eius subita ac recentis. Alterum inueterate. Repentina despumato melle præclaram vtilitatem trahet in cibo egrotantium læui: hoc est alicę elutę viribus recreandis: ore stomachoq; mulcendo: arbore refrigerando. Erigam enim vtilius dari ventri moliendo. Inuenio etiam apud auctores hunc potum bibendum alsiosis. Item animi humilis & preparci: quos illi dixere micropsycos. Est & ratio subtilitatis immensę a Platone descendens. Corpusculis rerum leuibus scabris angulosis rotundis magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus ideo non eadem omnibus amara aut dulcia esse. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam & in siti. Ergo & hæc animiaasperitas seu potius anime dulciore succo mitigatur. Lenit transitum spiritus: & molliores facit meatus ne scindant euntem redeūtemq;. Experimenta in se cuiq;. Nullius non ira luctusq; tristitię. Omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoq; obseruanda sunt quę non solum corporum medicina: sed & morum habent. Aqua mulsa & tussientibus vtilis traditur. Calefacta incitat vomitiones. Cōtra venenum psimythij salutaris addito oleo. Item contra hyoscynamum cum lacte maxime afinino: & contra hali caccabin ut diximus. Infunditur & auribus & genitalibus fistulis. Vuluis imponitur cum pane molli. Subitis timoribus: luxatis: leniendisq; omnibus. Inuete- **Asipetus** rate aut vsum damnauere posterī. Minus innocentem aqua: minusq; vino firmum. Longa tamen vetus: **cibo mols** state transit in vinum: ut constat inter omnes stomacho inutilissimū: neruisq; contrarium. Semper mul- **liri pōt.** sum ex vetere vino vtilissimum facillimeq; cum melle concorporatur: quod in dulcinunq; euenit. Ex austero factum: non implet stomachum: neq; ex decocto melle minusq; inflat: quod fere euenit. Appetēdi quoq; reuocat auditatem cibi. Alium mollit frigidu potu pluribus: calido sistit. Corpora auget. Multi senectam longam mulsi tantum: nutritu tolerauere: neq; vllō alio cibo. Celebri Pollionis romuli exemplo quē centesimum annum excedentem cum Diuus Augustus hospes interrogaret. quā ratione maxime vigorem illum animi corporisq; custodisset: ille respondit: Intus mulso: foris oleo. Varro regium cognominatum morbum arquatum tradit: quoniam curetur mulso. Melitites quo fieret modo ex musto & melle docuimus in ratione vini. Sęculisq; fieri non arbitror. Hoc genus inflationibus obnoxium. Solebat tamen inueteratarum alui causa dari in febre. Item articulario morbo: & neruorum infirmitate laborantibus: & mulieribus vini abstemijs. Mellis naturę adnexa cæra est de cuius origine & bonitate nationibusq; suis diximus locis. Omnis autem mollit: calfacit: explet corpora: recens melior Datur in forbitione discentericis. Fauisq; ipsi in pulte alicę prius tostę. Aduersatur lactis naturę: ac mislis magnitudine decem grana cerę hausta: non patiuntur coagulari lac in stomacho. Si inguem tumescat: albam cerā i pube fixisse remedio est. Nec huius vsus: quos mixta alijs præstat: enumerare medicina possit: sicuti nec ceterorum quę cum alijs p̄sunt. Ista ut diximus ingenijs constant non fecit cerata: magis lagmata: amplastra: collyria: antidota. Parens illa diuina rerum artifex. Officinarum imo verius auaritię cōmenta sunt. Naturę quidem opera absoluta atq; perfecta gignuntur. paucis ex causa non ex coniectura rebus absumptis: ut succo aliquo sicca temperantur ad meatus aut corpore alio humentia ad nexus scrupulatim quidem colligere ac miscere vires: non coniecturę humanę opus est: sed impudentię est. Nos nec indicarum arabicarūq; mercium: aut externi orbis attingimus medicinas. Non placēt remedijs tam longe nascentia. Non nobis gignuntur. Immo ne illis quidem: alioquin non venderent. Odorum causa vnguentorumq; & deliciarum: si placet etiam superstitionis gratia emantur: quoniam thure supplicamus: & costis. Salutem quidem sine ijs posse constare: vel ob id probabimus: ut tanto magis sui delicias pudeat. Sed medicinas e floribus coronamentisq; & hortensis: quęq; manduntur herbis profecuti: quoniam modo frugum omittemus: Nimirum & has indicare conueniet.

¶ Contra compositiones medicorum: medicinę ex frugibus.

CA. XXV.

3.15.

Caui Plinii secūdi naturalis historie.



In primis sapientissima animalium esse constat: quę fruge vescatur. Siliginis grana combusta
 & trita in vino amineo oculis illita epiphoras sedant. Tritici vero ferro combusta ijs: quę fri-
 gus vserit: presentaneo sunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta neruorū contractionibus
 cum rosaceo vero: & fico sicca mixta decoctis. furfures trisillis faucibusq; gargarizatione p-
 sunt. Sex Pompeius pretorij viri pater hispanię citerioris princeps cum horreis suis ventilandis pside-
 ret. correptus dolore podagrę merfi in triticuz sese super genua: leuatusq; siccatis pedibus mirabili mo-
 do hoc postea remedio vsus est. Vis tanta est: vt cados plenos siccet. Paleam quoq; tritici vel hordei cali-
 dam imponi ramicum incommodis experti iubet: quaq; decoctę sunt aqua foueri. Est in farre vermicu-
 luste redini similis: quo cauis dentium cęra incluso cadere vitiati dicuntur: etiam si fricentur. Olyram
 arincā diximus vocant. Hac decocta fit medicamentum: quod egyptijs atharem vocant: infantibus vti-
 lissimum: sed & adultos illununt eo. Farina ex hordeo & cruda & decocta collectiones impetusq; discu-
 tit: lenit & concoquit. Decoquitur alias in mulsa aqua aut fico sicca. Ad iocineris dolores eam in posca
 positam concoqui opus est aut cum vino. Cum vero inter concoquendum discutiendumq; cura est: tūc
 in aceto melius. aut in fæce aceti: aut cotoneis pyrisue decoctis. ad multipedum morsus cum melle: ad
 serpentium in aceto: & contra suppurantia ad extrahenda suppurauones ex posca addita resina & gal-
 la. Ad concoctiones vero & vlcera vetera cum resina. Ad duritias cum fimo columbarū: aut fico sicco:
 aut cinere. Ad neruorum inflammationes: aut intestinorum: vel laterum: vel virilium dolores cum pa-
 pauere aut meliloto: & quotiens ab ossibus caro recedit. Ad strumas cuq; pice & impubis pueri vrina.
 Cum oleo & fœno gręco contra tumores pęcordiorum: vel in febribus cum melle vel adipe vetusto.
 Suppuratis triticea farina multo lenior. Neruis cum hyosciami succo illinitur. Ex aceto & melle lentis-
 gini. zea ex qua alicam fieri diximus efficacior etiam hordeacea videtur: trimēstris mollior. Ex vino ru-
 bro ad scorpionum ictus tepida: & sanguinem excreantibus. Item arterię. Tussi cum caprino seuo aut
 butyro: Ex fœnogrecō mollissima omnium. Vlcerā manantia sanat: & furfures corporis: stomachi dolo-
 res: pedes & mammas cū vino & nigro cocta. Herina magis ceteris purgat vlcerā vetera & grāgrenas.
 Cum raphano & sale & aceto lichenas. Lepras cum sulphure vino. Et capitis dolores cum adipe anseri
 no imposita fronti. Strumas & panos concoquit in fimo columbino & lini semine decocta in vino. De
 polente generibus in frugum loco satis diximus: locorū ratione: quę a farina hordei distat eo q; torre-
 tur. Ad stomachum vtilis: aluiq; sistit: impetusq; rubicundi tumoris. Et oculis illinitur & capitis dolori
 cum menta: vt alia refrigerante herba. Item pernionibus & serpentium plagis. Item ambustis ex vino
 inhihet quoq; postulas. Farinam in pollionem subacta vim extrahendi humoris habet. Ideo & cruore
 suffusus in fascias vsq; sanguinem producit. Efficatius in sapa: imponitur & pedum callo clauisq;. Nam
 eum oleo vetere ac pice decocta polline condylomata: & alia omnia sedis vitia q; maxime calido mirabi-
 lem in modum curantur. Pulte corpus augetur. Farina qua chartę glutinantur sanguinem excreantib;
 datur tepida sorbenda efficaciter prodest. Halica res romana est: & nō pridem excogitata: alioquin nō
 ptisanę potius laudes scripsissent gręci. Nondum arbitror pompeij magni etate in vsu fuisse. & ideo vix
 quicq; de ea scriptum ab Asclepiadis scola. Esse quidem eximie vtilem nemo dubitat: siue eluta detur ex
 aqua mulsa: siue in sorbitiones decocta: siue i pulte. Eadez in aluo sistenda torretur: dein fauorū cęra co-
 quitur: vt supra diximus. Peculiaris tamen longo morbo ad tabitudinem redactis subuenit: ternis eius
 cyatis in sextarium aque sensim decoctis: donec omnis aqua cōsumatur. Postea sextario iactis ouilli aut
 caprini addito per continuos dies mox adiecto melle. Tali sorbitionis genere emendantur syntheses: q;
 sunt ex ijs sumpta. Milio Seditur aluius. Discutiuntur tormina in quę vsum torretur ante Neruorū do-
 loribus & alijs feruens in succo ponitur. Neq; aliud vtilius: quoniam leuissimum mollissimūq; est: & ca-
 loris capacissimum. Itaq; talis vsus eius est ad omnia quibus calor profuturus est. Farina eius cum pice
 liquida serpentium & multipede plagis imponitur. Pannicum diocles medicus mel frugum appella-
 uit. Effectus habet quos milium. In vino potum prodest dyscentericis. Similiter ijs quę vaporanda sūt
 ex calfactum imponitur. Sistit aluium in lacte caprino decoctum: & bis die haustum. Sic prodest & ad
 tormia. Sesama trita in vino sūpta inhihet vomitiones. Aurium inflammationi illinitur & ambustis. Ea-
 dem efficit & dum in herba est. Amplius hoc oculis imponitur decocta in vino. Stomacho inuutilis cib;
 & animę grauitatem facit. Stellionum morsibus resistit. Item vlceribus quę cocoethe vocant. Et au-
 ribus oleū quod ex ea fit: pdesse diximus. Sesamoides a similitudine nomen accipit: grano amaro: fo-
 fio minore. Nascitur in glariosis. Detrahit bilē in aqua potū. Semen illinitur igni sacro. Discutit panos.
 Est etiā nunc aliud sesamoides anticyrę nascens: quod ideo aliqui anticyricon vocant: cętera simile
 erigeronti herbę: de qua suo dicemus loco. Granū sesamę datur in vino dulci ad detractiones quantū
 trinis digytis capitur. Miscet & hellebori albi & dimidiuz obolū. Purgationē eā adhibentes maxie in

Vel galli-
ca.

Vel auriū

Polentę
natura &
virtus.

sane melancholice comitialibus: podagris. Et per se drachme pondere exinanit. Hordeum optimū quod candidissimum. Succus decocti in aqua celesti digeritur in pastilos: ut infundatur exulceratus intraneis & vuluis. Cinis eius ambustis illinitur & carnibus: quę recedisti ab ossibus: & eruptionibus pituitę muris aranei morfib. Idem asperso sale ac melle candorem dentibus & suauitatem oris facit. Eos qui pane ordeaceo vtuntur morbo pedum tentari negant. Nouemq; granis si furunculum quis circumducatur: ^{da} singulister manu sinistra & omnia in ignem abiciat: confestim sanari aiunt. Est & hęc herba phoenicea ^{Mirum Phoenicea herba} appellata a grecis: a nostris vero hordeum murinum. Hęc trita ex vino pota preclare ciet menses. Ptisane quę ex hordeo fit laudes vno volumine condidit Hipocrates: quę nunc omnes in halicam transeunt. Contra quanto innocentior est halica. Hippocrates tantum sorbitionis gratia laudauit: quoniam lubrica ex facili hauriretur: quoniam sitim arceret: quoniam in aluo non tumesceret: quoniam facile redderetur: & assuetis hic solus cibus in febribus die posset dari: tantum remotus ab istis qui medicinam fame exercent. Sorbitione tamen dari tantum vetuit. Aliudue quę succus ptisane. Itē vetuit. quod diu pedes frigidi essent tunc quidem nec potionem dandā. Fit & ex tritico glutinosior: arterięq; exulceratę vtilior. Amylō herbat oculos: & gulę inutile contra quę creditur. Item sistit aluum. Epiphoras oculorū inhibet: & vlcerā sanat. Item pustulas & fluitiones sanguinis. Genas duras emollit. Datur cum ouo ijs qui sanguinem rei cerint. In vesice vero dolore semuncia amyli cum ouo & passis tribus sufferuefacta a balneo. Quin & auenę farina decocta in aceto tollit neruos. Panis ipse quouitur innumeras pene continet medicinas ex aqua enim & oleo aut rosaceo mollit collectiones: ex aqua mulsa duritias valde mitigat. Datur ex vino addiscutienda valens: aut quę perstringi opus sit: & si magis etiānum ex aceto. Aduersus acutas pituitę fluxiones: quas greci rheumatismos vocant. Item ad percussa luxata. Ad omnia autē hęc fermentatus: qui vocantur autopyros: vtilior. Illinitur & parononichijs: & callo pedum in aceto veteri. Nauticus panis tufus atq; iterum coctus sistit aluū. Vocis studiosis & contra distillationes succum esse primo cibo vtilissimū est. Sitanius hoc est trimestris incussa in facie: aut disquāmata cum melle aptissime curat. Candidus egris aqua calida frigidaue madefactus leuissimum cibum prebet. Oculorum tumori ex vino imponitur: sic & pustulis capitis: aut adiecta arida myrto. Tremulis panem ex aqua esse ieiunis statim a balneo demonstrant. Quin & grauitatem odorū cubiculis vstus emēdat & vini in faccis addito. Auxiliatur & faba. Nāq; solida fricta feruensq; in acri aceto coniecta torminibus meditur. In cibo fresca & cum alie cocta contra deploratas tussis suppurationesq; pectorum quortidiano cibo sumitur: & cōmanducata ieiuno ore etiam ad furunculos maturandos: discutiendosue imponitur: & in vino decocta ad testium tumores & genitalium. Lomento quoq; ex aceto decocto tumores maturat atq; aperit. Item liuoribus combustis medetur. Voci eam prodesse auctor est. M. Varro. Fabalium etiam siliquarumq; cinis ad coxendices: & ad neruorum veteres dolores cum adipis filli vetustate prodest: & per se cortices discocti ad tertias sistunt aluum. Lens optima quę facillime coquitur: eaq; quę maxime aquā absorbet. Quę lens optima. Aciem quidem oculorum obtūdi: & stomachum inflat: sed aluum sistit in cibo: magisq; decocta celesti aqua. Eadem soluit minus percocta. Crustas vlcerum tumpit: eaq; quę intra eos sunt purgat & astringit. Collectiones omnes imposita fedat: maximeq; exulceratas & rimosas. Oculorum autem epiphoras cum melliloto aut cotoneo. Contra suppurantia cum polenta imponitur. Decocte succos ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur. Ad sedem cum rosaceo aut cotoneo. In ijs quę acius remediū exigunt cum putamine punici melle modico adiecto. Ad id demū ne celeriter inarescat: adijciunt & betę folia. Imponitur & strumis panisq; vel maturis vel maturescētib; ex aceto discocta. Rimis ex aqua mulsa: & gręgenis cum punici germine. Item podagris cum polenta: & vuluis et renibus: et permonib; vlceribus difficile cicatricem trahentibus. Propter dissolutionem stomachi. xxx. grana lentis deuorantur. In choleris quoq; dysenteria efficacior est in tribus aquis cocta. In quo vsu melius semper eam torrere aut tundere: vt tenuissima detur vel perse vel cum cotoneo malo: aut pyris: aut myrton: aut intubo erratico aut beta nigra: aut plātagine. Pulmoni est inutilis: & capitis dolori: neruosisq; omnibus: et fellis: nec fomno facilis: ac pustulas vtilis: igniq; sacro et mammis in aqua marina decocta. In aceto autem duritias et strumas discutit. Somachi quidem causā pollentē modo potionibus inspergitur. Quę sunt ambusta aqua semicocta curat. Postea trita et per cribrum effuso furfure: mox precedente curatione addito melle. Ex posca coquitur ad guttura. Est et plaustris lens et per nascens in aqua non fluente refrigerato rię nature. Propter quod colloctionibus illicitur: et maxime podagris: et per se cum polenta glutinat et interanea procidentia. Est siluestris et eleliphacos dicta a grecis ab alijs phachos. Ea est satiuā lente leuior: et folio minore. Atq; sicciore odoratiore. Est et alterum genus eius siluestris: odore graui: hęc mitior. Folia habet cotonei mali effigie: sed minora et candida: quę cum ramis decoquuntur. Menses cit: et vrinas et pastinacę marine ictus sanat. Torporem autem obducit percussio loco. Bibitur cum

Caii Plinii secūdi naturalis hīstorie.

ablinthio ad dysenteriam. Cum vino eadem commorantes menses trahit. Abundantes fisti decocto eius potio. Per se imposita herba vulnerum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in vino decoquatur pruritus testium sedat. Nostri qui nunc sunt herbarij eleliphacon græce: latine saluiam vocant mentem similem: canam odoratam: partus emortuos ea apposita extrahunt. Item vermes autius vlciumq; Cicer & siluestre est: folijs satiui simile: odore graui. Sed si largius fumatur: alius soluitur: et inflatio contrahitur: et tormina. Tostum salubrius habetur. Cicerula etiam nunc magis in aluo pficit. Farina vtriusq; vlcera manant a capitis sanat efficacius siluestris. Item comiciales et iocinerum tumores et serpentium ictus. Cit menses et vrinas grano maxime. Emendat et lichenas: et testium inflationes: regium morbum hydropycos. Ledunt omnia hæc genera exulceratam vesicam et renes. Grægrenis vtiliora cum melle et ijs quæ cachoeie vocantur. Verrucarum in omni genere prima luna singulis granis singulas tangunt. Ea q; grana in lintheolo deligata abiscunt post se: ita fugari vitium arbitantes. Nostri præcipiunt arietinum in aqua cum sale discoquere: ex eo bibere cyathos binos in difficultatibus vrinæ. Sic et calculos pelli: morbumq; regium. Eiusdē folijs sarmentisq; decoctis aqua q; maxime calida morbos pedum tolli: & ipsum calidum tritumq; illitum. Columbini decocti aqua horrore tertianæ et quartanæ minuere traditur. Nigrum autem cum gallæ dimidio tritum oculorum vlcibus ex passo medetur. De erub quædam in mentione eius diximus: nec potentiam ei minorem veteres q; brassicæ tribuere. Contra serpentium ictus ex aceto ad crocodillorum hominumq; morsum. Si quis eruum quotidie ieiunus edat lyenem eius absumi certissimi auctores affirmant. Farina eius (vt ait Varro) maculas ex toto corpore emendat. Serpere vulnera non patitur. In mammis efficacissimum. Carbunculos rumpit ex vino. Vrinæ difficultates: inflationem: vitia iocineris: tenasmon quæ cibum non sentiant atrophæ appellata: tostum & in nucis auellane magnitudinem melle collectum deuoratumq; corrigit. Item petigines ex aceto coctum & quarto die solutum. Panos in melle suppurare prohibet impositum. Aqua decoctus perniones & pruritus sanat fouendo. Quiri & vniuerso corpori si quis quotidie ieiunus biberit: meliorem fieri colorem existimant. Cibus idem hominis alienum. Vomitiones mouet. Aluum turbat. Capiti & stomacho onerosum. Gentia quoq; degrauat. Sed madefactum pluribus diebus mitescit. Bubus iumentisq; vtilissimum. Siliquæ eius virides prius q; indurescant: cum suo caule folijsq; contrite capillos nigro colore inficiunt. Lupini quoq; siluestres sunt omnimodo minores satiuis: præterq; amantudine. Ex omnibus quæ eduntur sicco nulli minus ponderis est: nec plus utilitatis. Mitescunt cinere aut aqua calida. Discolorem hominem frequentiores in cibo exilarant. Amari contra aspidas valent. Vlcera atrati decorticatiq; triti supposito linteolo: ad viuum corpus redigunt. Strumas paroditas in aceto cocti discutunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere vel in febris datur ad ventris animalia pelenda minoribus. xxx. annorum. Pueris vero etiam impositi in ventrem ieiunis profunt. Et alio genere tosti & inde fruto poti vel ex melle sumpti. Idem auiditatem cibi faciunt: fastidium detrahunt. Farina eorū aceto subacta papulas pruritufq; in balneis illita cohibet: & per se siccat vlcera. Liuios emendat. Inflammationes cum polenta sedat. Siluestrium efficacior vis est contra coxendicum & lumborum debilitatem. Ex iisdem decocta lentigines & fouentium cutem corrigunt. Si vero ad mellis crassitudinem decoquantur satiui: vtiligenes nigras & lepres emendant. Satiui quoq; rumpunt carbunculos impositi: panos & strumas minuunt: aut maturant. Cocti ex aceto cicatricibus candidum colorem reddunt. Si vero celesti aqua decoquatur: succus illé smegma fit: quo solent fouere gangrenas: eruptiones pituitæ: vlcera manantia vtilissimum. Expedit ad lyenem bibere: & cum melle mensuris herentibus. Lyeni crudi cum fico sicca ex aceto imponuntur. Radix quoq; in aqua decocta vrinas pellit. Medentur pecori cum chameleone herba decocti: aqua in potum collata. Sanat & scabiem quadrupedum omnium i amurca decocti: vtroq; liquore postea inmixto. Fumus crematorum culices necat. Irionem inter fruges sesamæ similem esse diximus: & a græcis erysimon vocari. Galli velarum appellant. Est autem fructicosum folijs erucæ angustioribus paulo semine nasturtij. Vtilissimum tussientibus cum melle: & in thorachis purulentis excreationibus. Datur & regio morbo: & lumborum vitijs pleureticis torminibus celiacis. Illinitur vero paroditum & carcinomatum malis. Testium ardoribus ex aqua alias cum melle. Infantibus quoq; vtilissimum. Item sedis vitijs & articularijs morbis cum melle & fico. Contra venena etiam efficacis potu. Medetur & suspiriosis. Item fistulis cum axungia veteri ne intus addatur. Orminum semine (vt diximus) cymino simile est: cetero vero porro dodratali altitudine. Duorum generum alteri semen nigrius & oblongum. Hoc ad verierem stimulandam & ad oculorum argema et albugines. Alteri candidius semen et rotundius. Vtroq; tuso extrahuntur aculei ex corpore per se illitum ex aqua. Folia ex aceto imposita panos per se vel cum melle discutiunt. Item furunculos: prius q; capita faciant: omnesq; acrimonias. Quin & ipse frugum pestes in aliquo sunt vsu: infelix dictum est a Virgilio lolium. Hoc ta-

Erui vis magna.

Erui vis magna.

men molitum ex aceto coctum impositumq; sanat impetigines: celerius quo sepius mutatum est. Medetur & podagris: alijsq; doloribus cum oximelite. Curatio hæc a ceteris differt. Aceti sextario vno diluit: melis vncias duas iustum est: ita temperatis sextarijs tribus decocta farina lolij sextarijs duobus vsq; ad crassitudinem: calidumq; ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa fracta. Miliaria appellatur herba quæ necat milium. Hæc trita & cornu cum vino infusa podagras iumentorum dicitur sanare. Bromos semen est spicam ferentis herbe: nascitur inter vitia segetis auenæ græce genere: & folio & stipula triticum imitatur. In cacuminibus dependentes paruulas velut locustas habet. Semen vtile ad cataplasmata atq; hordeum & similia. Prodest iussientibus succus. Orobanchem appellauimus necantem eruum & legumina. Alij cynomorion eam appellant a similitudine canini genitalis: cuius cauliculus est sine filijs pinguis rubens. Estur & per se & in patinis cum tenera est decocta. Et leguminibus innascuntur bestiole venenatæ: quæ manus pungunt: & periculum vitæ afferunt. Soli fugarum generis. Aduersus has omnia eadem medentur: quæ contra araneos & phalangia demonstrantur. Et frugum quidem hæc sunt in vsu medico. Ex iisdem fiunt & potus zithum in egypto: cælia & cærea in hispana: ceruisia & plura genera in gallia: alijsq; prouincijs: quorum omnium spuma cutem foeminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet: præstat ad vini transire mentionem: atq; a via tē ordiri medicinas arborum.

CAII PLINII SECVNDI NATVRALIS HISTORIAE
LIBER. XXIII. PROHEMIVM.



TRACTATA CAEREALIVM IN MEDENDO QVOQVE NATVRA

est: omniumq; quæ ciborum aut florum odorumq; gratia proueniunt supina tellure: non cessit his pomona: partesq; medicas pendentibus quoq; dedit: non contenta protegere: arborumq; alere vmbra quæ diximus: immo velut indignata plus auxilij inesse ijs quæ longius a cælo abessent: quæq; postea coepissent. Primum enim homini cibum fuisse inde: & sic inductos cælum spectare: passiq; & nunc ex se posse sine frugibus. Ergo hercule artes in primis dedit vitibus: non contenta delicias etiam & odores atq; vnguenta omphacio: & oenanthæ: ac massari: quæ suis locis diximus nobiliter instruxisse. Plurimum inquit homini voluptatis ex me est. Ego succum vini: liquorem olei gigno. Ego palmas & poma totq; varietates. Neq; vt tellus omnia per labores: aranda thauris: terenda areis: deinde saxis: vt quando quantouē opere cibi fiant. At ex me parata omnia: nec curuo adoranda aratro: nec cura laboranda: sed sese porrigentia vltro: & si pigeat attingere etiam cadētia. Certauit ipsa secum: plusq; vtilitatis causa genuit etiam q̄ voluptatis. Folio vitium & pampino capiti dolores: inflammationesq; corporum mitigantur cum polenta. Folia per se ardores stomachi ex aqua frigida. Cum farina vero hordei articulares morbos. Pampini triti & impositi tumorem omnem siccant. Succus eorū dysentericis infusus medetur. Lachryma vitium quæ veluti gummi est: lepras & lichenas: & ploras nitro ante præparatas sanat. Eadem cum oleo sepius pilis illitis psilothri effectum habet maximeq; aqua quam virides ancise vites exudant: qua & verucæ tolluntur. Pampini sanguinem excreantibus: & mulierum a conceptu defectioni diluti potu profunt. Cortex vitium & folia arida vulnerum sanguinem fistunt: ipsumq; vulnus conglutinant. Vitis albæ viridistuse succo: & thure impetigines tolluntur. Cinis sarmentorum vitiumq; & vinaceorum condylomatis & sedis vitijs medetur ex aceto: item luxatis: & ambustis: & lyenis tumori cum rosaceo & ruta & aceto: item igni sacro ex vino citra oleum aspergitur: & intertrigines & pilos absumit. Dant & bibendum cinere sarmentorum ad lyenis remedia aceto conspersum ita vt vini cyathi in tepida aqua bibant: vtq; qui biberit in lyene iaceat. Clauicula ipsæ quibus repūt vires trite & ex aqua potæ fistunt vomitionum consuetudinem. Cinis vitium cum axungia vetere contratumores proficit: fistulas purgat: mox & per sanat: neruorum dolores frigore ortos: contractionesq; contusas vero partes cum oleo: carnes excrecentes in ossibus cum aceto & nitro: scorpionum & canis plagas cum oleo. Corticis: per se cinis combustus pilos reddit. Omphacium qua fieret ratione incipientis vix pubertate in vnguentorum loco docuimus. Nunc ad medicinam de eo pertinentia indicauim⁹. Sanata ea quæ in humido sunt vlcera oris: tonsillarum genitalium. Oculorum claritati plurimum confert. Scabritie genarum: vlceribusq; angulorum: nubeculis: vlceribus quacūq; in parte manantibus. Circatricibus marcidis. Ossibus purulente limosis. Frangitur vehementia eius melle aut passo. Prodest dysentericis: sanguine excreantibus: anginis. Omphacio choeret oenante: quā vites siluestres ferunt dicta a nobis in vnguenti ratione. Laudatissima in syria: maxime circa antiochie & laodicee mōtes: & ex alba vite refrigerat: astringit. vulneribus inspergitur: stomacho illinitur: vtilis vrinæ: iocineri. Capitis dolori

Vel sciaz.
Telluris
verba.

Vitis la-
chryma le-
præ curas

Ad quid
vitiū pfit
cinis.